Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн, элия ай (июль), 16, 2020 жыл

№ 84 (20817)

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жыйылыу

Сёз къоркъуусузлукъну, коррупциягъа къажау кюрешни юсюнден баргъанды

Тюнене Россей Федерацияны Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликли келечиси **Юрий Чайка** РФ-ни Президентини СКФО-да полпредининде Къоркъуусузлукъну, коррупциягъа къажау кюрешни эмда право низамны жалчытыуну ишлери жаны бла координация кенгешни жыйылыуун бардыргъанды. Анга Къабарты-Малкъарны Башчысы **Казбек Коков** да къатышханды.

Ушакъгъа РФ-ни Генеральный прокуроруну орунбасары **Андрей Кикоть**, Россейни МВД-сыны Шимал-Кавказ федерал округда Баш управлениясыны таматасы **Сергей Бачурин**, Россейни ФСБ-сыны СКФО-да органларыны таматаларыны Советини председатели – ФСБ-ны Ставрополь крайда Управлениясыны начальниги **Сергей Кменный**, Россей Федерацияны Миллет гвардиясыны Шимал-Кавказ округда аскерлерини башчысы **Игорь Гетманов**, Россфинмониторингни СКФО-да Регионла аралы управлениясыны оноучусу **Андрей Волобуев** къошулгъандыла.

Кенгешде Шимал-Кавказ федерал округда миллет эмда федерал проектле къалай толтурулгъанларына дайым кёз-къулакъ болуп туруу, аланы сюзюу эмда алагъа контроль этиу не халда болгъанына къаралгъанды. Дагъыда право жаны бла бузукъулукъланы, ол санда коррупция бла байламлыланы, жолларын кесиу, ачыкъланнгланларын ахырына жетдириу жаны бла этилген мадарланы эсеплери чыгъарылгъандыла.

Округну субъектлерини кенгеште видеоконференция халда къатышхан башчылары жер-жерледе не ишле бардырылгъанларыны юсюнден билдиргендиле.

Къабарты-Малкъар Республиканы
Сыйлы грамотасы бла саугъалауну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Айырыу системаны айнытыугъа къыйын салгъанлары эмда кёп жылланы бет жарыкълы урунгланлары ючюн

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа

АЗАМАТЛАНЫ Мухарбекни жашы **Къайсынны** – Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны членин

ЖЕЛЕЗОВА Светлана Фёдоровнаны – Прохладный шахарны жер-жерли айырыу комиссиясыны секретарын

ШХАГАПСОЕВА Фатима Башировнаны – Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны информация арасыны консультантын.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **К.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2020 жылны 13 июлу, № 84-УГ

Билим беру

Усталары усталыкъларын кётюрюрге, сабийлени хунерликлерин айнытыргъа – ахшы онгла

Къабарты-Малкъарда сентябрьде усталары усталыкъларын кётюрюу эмда фахмулу сабийлени окъутуу жаны бла «ЯМатематик» деген программа ишлет башларыкъды. Аны юсюнден КъМР-ни цифралы айныу жаны бла министр **Ислам Ашхотов** билдиргенди. Ол айтханнга кёре, сентябрьде дагъыда «Яндекс.Лицей» программагъа кёре окъуттулукъ эки класс ачылады.

Битеу бу мадарла цифралы экономиканы тийишли кадрла бла жалчытыр муратда этиледиле. «Ары дери ачылгъан „ЯПрограммист“ деген школ эмда „Кванториум“ сабий технопарк хайырлы болгъанларын кёргюзтгендиле. Энди сабийни бешжыллыгъындан башлап вузну бошагъынчы айнытыргъа битеу онгла бардыла»,-деп къошханды министри.

«ЯМатематик» деген программагъа кёре дерслени белгили экономикалы математик, ту предметни деберин кётюрюу бла къаты кюрешген **Алексей Савватеев** бардырлыкъды. Быйыл январьда ол КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** бла тюбешиуюнде Къабарты-Малкъарда математикадан усталары эмда фахмулу сабийлени окъутурукъ школну къурау жаны бла проектге башчылыкъ этеригине келишген эдиле.

КЕНГЕШ

Партияны келир кезиуге борчлары белгиленнгендиле, къошакъ айырыулагъа кандидатла сайланнгандыла

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Москвада «Единая Россияны» ара толтуруучу комитетинде партияны Генеральный советини жыйылыууна къатышханды.

Анда партияны келир кезиуге муратлары сюзюлгендиле, «Единая Россиядан» Кърал Думаны депутатына къошакъ айырыулагъа кандидатла да сайланнгандыла. Кенгешни Генсоветни секретары **Андрей Турчак** бардыргъанды. Ол пандемияны кезиуюнде партияны баш борчларындан бири адамланы саулукъларын сакълау болгъанын чертгенди.

- Коронавирус къыралыбызны жашауун тюрлендиргенди, хар адамны да юйренген кылыгъын алышындыргъанды,-дегенди Андрей Турчак. - Бу кезиуде хурмет этиу, саулукъ, бир бирге болушлукъ, жандаурлукъ биютюнда магъаналы болгъанлары ачыкъланнганды. Битеу политика кючлеге да бу кезиу сыныу болгъанды. Ол даулашланы, келишмеулюклени унутургъа, заманны керексиз ушакълагъа къоратмазгъа, хар кюн да шахарлрыбызда, эллерибизде халкъ бла бирге болургъа, артыкъда бек кыйынчлагъанлагъа болушургъа, билеклик этерге кереклисин ачыкълагъанды. «Единая Россия» бу борчланы тамамлагъанды деп шарт айталлыкъма. Бу иш андан ары бардырыллыкъды.

Аны айтханына кёре, къыралны регионларында инсанлагъа болушлукъ берилгенди. Аланы асламы РФ-ни Президенти **Владимир Путин** буйрукъларыны чеклеринде бардырылгъанды. Ол санда волонтёр арала ишлет башлагъандыла, ала уа юйлеринден тышына чыгъалмагъанлагъа аш-суу, дарманла, башха керекле келтиргендиле. Предложенияланы Правительство да къабул кёргенди. Ала экономиканы агъсы юсюне этиуню миллет программасына киргендиле. Сёз ишсизлеге тёлеулени эм аз ёлчемин кёбейтиуню, ишлерин тохтатхан энчи предпринимательлеге пособияланы юлешиуню, урунуу законланы игилендириуню юсюлерининден барады.

Андрей Турчак «Единая Россияны» предложенияларын къыралда кенг халда сюзюрге кереклисине эс бургъанды. Бу иш къурасла уа, инсанла партияны программасында магъаналы жумушланы табып, кеслери да башламчылыкъла этеригинде. Программанны толтуруу партияны регионлада бёлюмлерини жууаллыыкъларында болгъанын да чертгенди ол.

Генсоветни оноучусу властьны битеу бёлюмлери да халкъны саулугъун сакълауда, къоруулауда шарт мадарланы толтурургъа кереклисин айтханды. Аны бла байламлы партия врачлагъа башламчылыкъларын законлагъа, власть органланы оноуларына бурургъа болушургъа хазырды. «Къарыуларын депутат ишде сынаргъа, кеслерини оюмларын законлагъа бурургъа сюйген врачлагъа партия болушургъа керекди»,-деп къошханды ол.

Сёз къуру партияны келечилери бла аны жанлы медиклени юслерининден бармайды. Предложенияланы бу сыйлы усталыкъ бла кюрешген, оюмларын жашауда бардыргъа изленген хар ким да берирге боллукъду.

РФ-ни Конституциясына кийиргген тюзетиулени асламын да «Единая Россияны» келечилери хазырлагъанларын белгилегенди ол. Кърол кётюрюуню эсеплери уа халкъ Президентге ышанганына шагъатлыкъ этеди. «Алай бла уа тюзетиулени тамамлаугъа бурулгъан законла чыгъарыу иш баланнганды. Ол къалай толтурулгъунда да «Единая Россияны» жууаллыыгъы уллуду»,-деп чертгенди Генсоветни секретары.

Аны айтханына кёре, законла жашауну кёп тюрлю сфералары бла байламлыдыла. Ол санда урунгган адамны сейирлерин сакълау, пенсиялагъа бла пособиялагъа индексация, медицина болушлукъну игилендириу, экология, билим бериу, къыралгъа башчылыкъ этиуню жангыртыу, культура хазнабызны сакълау жаны бла магъаналы иш толтурургъа тюшеирикди. «Ол а партия проектлеге, ара толтуруучу комитетге да уллу борчла салады. Биз регионлада бёлюмлерибиз бла бирге бу ишни тамамларгъа керекбиз»,-дегенди сёзюнде Андрей Турчак.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ЕГЭ-2020

Тарыхдан бла физикадан къырал экзаменле къуралыулу ётгендиле

Тарыхдан ЕГЭ-ни 1110 выпускник бергендиле, физикадан – 586. Экзаменни бардыргъан 22 пункт ишлегенди.

Тохташтырылгъан низамны сакъланнганына Рособрнадзорну, къырал экзамен аттестация комиссияны, КъМР-ни Минпросвещениясыны билим бериуде къарау эм контроль этиу управлениясыны келечилери, жамауат къараучула, федерал экспертле къарагъандыла.

ППЭ-гъа кирген жерледе экзаменлени бардырылуларына къатышхан специалистлени барысына, аны бергенлеге да термометрия этилгенди. Битеу отоулада антисептикле салынгъандыла, социал узакълыкъ сакъланнганды, суу ичиу низамгъа да эс бёлюнгенди. Экзаменни барыуун дагъыда регион болум арада онлайн къараучула кёрюп тургъандыла.

Тарыхдан экзамен иш эки бёлюмден къуралгъанды, 25 борчу болгъанды. Аны тамамлаугъа 3 сагъат бла 55 минут (235 минут) бёлюнгенди. Сынаугъа кёшакъ материалла келтирирге онг берилмегенди. Вузгъа кирирча тарыхдан ЕГЭ-де эм азындан 32 балл алыргъа тийишлиди, ол ётюу порогга саналады.

Физикадан экзамен иш эки бёлюмден къуралгъанды, анга 32 борч киргенди. Сынаугъа 3 сагъат бла 55 минут (235 минут) бёлюнгенди. ЕГЭ-ни бергенлени программасы болмагъан калькуляторну эм линейкани хайырланыргъа онглары болгъанды. Физикадан ЕГЭ-де алыргъа тийишли балл 36-дан аз болмазгъа керекди.

Тарыхдан эм физикадан сынауланы эсеплери 27 июльдан кеч къалмай белгили боллукъдула. Эсигизге салайыкъ: экзаменни баргъан кезиуюнде онлайн-видеокъарау аудиториялны барысында да 100 процент халлы болгъанды. ППЭ-ланы барысында да экзамен материаллагъа печать технология хайырланнганды. 2020 жылда ЕГЭ-ни бай кезиую 29 июньдан 25 июльгъа дериди, ол заманнга аны 4 минг чакълы бир адам берирча регистрация этилгенди.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат.

Оператив штаб

Ауругъанла азаядыла, госпитальла жабыладыла

Коронавирус жукъгъанланы саны республикада беш минг бла жарымдан озгъанды – биогюнлюкде ауруу 5686 инсанда ачыкъланнганды. 15 июльда жукъгъанланы тизмеси 41 пациентге кенгергенди. Тийишли багъуудан сора вирусдан 5193 пациент сау болгъандыла. Ол санда 15 июльда аны 159 инсаныбыз хорлагъандыла.

Медицина болушлукъ берилгенлени саны беш жюзден азайгъанын белгилерчады – 431 саусуз. 6 июльдан 15 июльгъа дери кезиуде вирусдан бир адам да ауушмагъанына къуанганлыбыз, алай бу кюнледе уа ауруу экеуленни къадарын юзгени белгили болгъанды. Алай бла пандемияны аллындан бери, аны ауруулгъун кётюралмай, 62 инсаныбыз ёлгенгиле. Коронавирус КъМР-де жайылып башлагъан кюнден бери 107,4 минген аслам тест бардырылгъанды.

Госпитальлада биогюнлюкде 691 саусуз турадыла. Аланы арасында тест коронавирус ауруу жукъгъаны ачыкъламагъанла да бардыла. Реанимация бёлюмде 40 саусуз бардыла.

Оператив штабдан белгили эттенлерича, ахыр ыйыкълада КъМР-де ауруу жукъгъанланы саны азаяр, биогюнлюкде республикада эпидемиология болум ышаннгылы болгъанды. Алай вирус жокъ болмагъанды, жукъгъанланы 80 проценти ауруну женгил халда кётюредиле. «Аны себепли профилактика мадарланы толтурургъа керекди. Ол санда медицина маскала жюрютюгге, кьолланы сапын бла жууаргъа, бир бирге жуукъ келмезге, къучакъашмазгъа, онг болгъанына кёре кьол тутмазгъа тийишлиди»,-деп билдиргендиле оператив штабдан.

КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосу белгили этгенича уа, коронавирус жукъгъанланы саны азайгъаны бла байламлы Чегем районда ара район больницада госпиталь эмда Нальчикде 1-чи номерли шахар клиника больницада биотюнда къоркъуулу инфекцияланы госпиталыны экинчи бёлюмю жабыладыла.

Чегемде больницада саусузлагъа 100 жер къуралгъан эди. Бир айны ичинде анда медицина болушлукъ 200 саусузгъа берилгенди. Алагъа 80 медик къарагъандыла, ол санда 22 врач. Биогюнлюкде уа коллектив мекямланы тазалайды. Анда дезинфекция бардырылады. Эки ыйыкъдан больница саусузланы алып башларыкъды. «Биз алгъынча ишлеригибизге, районда саусузланы багъарыгъыбызгъа бек ыразыбыз»,-деп белгилегенди больницаны баш врачы Елена Кокова.

Нальчикде госпитальда экинчи бёлюм а коронавирус биотюнда кенг жукъгъан кезиуде ачылгъан эди. Ауруну ауур кётюрюп, алай тийишли багъуудан сора кислород оборудование керек болмагъан саусузла ары кёчюрюле эдиле.

- Энди уа мекям тап халгъа келтириледи, ичинде жангыртыу жумушла бардырыладыла. Ала бошалгъанлай эндокринология, гастроэнтерология, ревматология, нефрология эм онкология бёлюмле жерлерине къайтырыкъдыла,-деп билдиргендиле министерстводан.

Биогюнлюкде уа 1-чи номерли клиника больницада госпитальда 530 саусузгъа жер барды. Энтта резерв халда къуралгъан госпиталь да хазырды.

Россейде коронавирус 739,9 мингнге жуукъ адамгъа жагъылгъанды, ол санда 15 июльда ол 6422 адамгъа жукъгъанды. Пандемия башлаггандан бери вирусдан 523,2 минг инсан сау болгъанды. Къыралда андан 11 770 инсан ауушханды.

Россейде коронавирус жайылгъан кезиуде хыйлачылыкъла да кёбейгендиле. Аны юсюнден «Касперский» лаборатория белгили этгенди. Социальный тёлеуле, финанс болушлукъ, страховой, башха тёлеуле бла байламлы алдаула биотюнда кёпдюле. Лабораториялны шартларына кёре, быйылны биринчи жарымында аллай ресурслары саны 23 мингнге жетгенди. Ол а быйтырны бу кезиуюнде юч кереге кёпдю. Аны бла бирге уа адамла быллай болушлукъ берирге айтхан жалгъан сайта бла эки кереге кёп хайырланып башлагъандыла.

Джонс Хопкинс атлы университет белгили этген тарихлеге кёре уа, битеу дунияда бу ауруу 13,29 миллион адамгъа жукъгъанды, аладан 577,9 мингден аслам ёлгендиле. Американы Бирлешген Штатларында ауругъанланы саны юч миллиондан озгъанды – 3,43 миллион пациент. Жукъгъанланы саны Бразилияда ёсгенлей барады – 1,92 миллион адам. Индия ауруну жайылыууна кёре ючюнчю жерге чыкъгъанды - анда 906,7 минг адам ауругъанды. Россей тёртюнчю жерледи.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ПАРЛАМЕНТ

«Пандемиягъа да къарамай, магъаналы законла къабыл кёрюлгендиле»

КъМР-ни Парламентини жаз сессияда ахыргъы жыйылыуунда депутатла быйылны биринчи кварталында республикалы бюджет къалай толтурулгъаныны юсюнден Правительствону отчётуна тынгылагъандыла, кюз арты сессияны планын да къабыл кёргендиле.

Жыйылыуну спикер Татьяна Егорова бардыргъанды. Кенгеш битеу санитар-эпидемиология жорукла сакъланып къуралгъанын, журналистле анга видеоконференция амал бла къатышханларын белгилерчады.

ПРОЕКТЛЕ

Парламентарийле «КъМР-де инсанланы къоруулауда халланы бир низамгъа келтириуню юсюнден» законну эки окъулуда къабыл кёргендиле. Анда сёз полномочияланы юлешиуню юсюнден барады.

Республиканы инсанларыны эркинликлерин сакълар, жамауат къоркъуусузлукъну жалчытыр мурат бла «КъМР-де ярмаркаланы ишлерин къууруну юсюнден» законнга тюзетиуле эки окъулуда къабыл кёрюлгендиле. Документде ярмаркаланы тюрлюлери, аланы къурауну болжаллары тохташдырылгъандыла, аны бардыруну юсюнден заявканы бериуню низамы да белгиленнгенди. Закон кеслерини мюлклери болгъан инсанланы, эл мюлк бла кюрешген предпринимательлени сейирлерин сакълаугъа бурулупду.

БЮДЖЕТ ПРОФИЦИТ БЛА КЪУРАЛГЪАНДЫ

Жылны биринчи кварталында республикалы бюджет къалай толтурулгъаны бла КъМР-ни финансла министрини орунбасары Къалабекланы Азамат шагъырей этгенди.

Ол белгили этген шартлагъа кёре, файдаланы ёлчеми 7 миллиард 762 миллион сом болгъанды, ол а жылны планыны 18 процентди. Налогла эм андан тышында файдала 22,1 процентге толтурулгъандыла (жылны планыны) эмда 2 миллиард 679 миллион сомгъа жетгендиле.

Къоранчланы ёлчеми 6 миллиард 600 миллион сом болгъанды. Ол а жылны планыны 16 проценти тенгли ди. Ол санда республиканы кесини ахчасы 5 миллиард 306 миллион сом, федерал бюджетден берилген целевой тёлеуле да 1 миллиард 294 миллион сом тенглидиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къууанчлы хапар

Билял Махов – Олимпиаданы чемпиону

Олимпиаданы халкъла аралы комитети (МОК) 2012 жылдагъы Олимпиада оюнланы протоколларын жангыртханды. Бардырылгъан тинтиулени эсеплерине кёре, финаланда 120 килограммгъа дери ауурлукъ къауумда бир бирлери бла тутушхан Артур Таймазовдан (Узбекистан) бла Давит Модзманашвилиден (Гюржю) майдаллары сыйырылгъандыла. Аны бла байламлы МОК эки гёжефге - Билял Маховха (Россей) бла Комейл Гасемиге (Иран) алтын майдалла берирге оноу этгенди.

Аны юсюнден оюмун Россейни спорт тутушуудан федерациясыны башчысы, UWW-ны вице-президенти, Олимпиаданы греклрим тутушуудан чемпиону Михаил Мамиашвили билдиргенди. Ол, бек алгъа, МОК, тинтиулеге къатышхан битеу институтла, ол санда Тутушуну бирикген дуниясы да, сюзюулени терен эм ачыкъ бардыргъанларын белгилегенди.

- Россейни спорт тутушуудан федерациясындан да аргументация ийилген эди, анга тийишлисича эс да бёлюнгенди. Бу иш бир жылгъа созулгъанды, соруула, консультацияла аслам болгъандыла, быллай болумлада жангыз да бир тюз оноу чыгъарыргъа жарарыкъ эди - алтын майдалланы эки спортчугъа берирге. Билял Махов Олимпиаданы чемпиону деген атха, керти да, тийишли гёжефди. Аны къадарына кёп сынау тюшгенди – уланыу, операцияла, ачыуу къытдырыула, алай ол бир заманда да кесин «ариуларгъа» кюрешмегенди, бир затха да къарамай алгъа баргъанды. Чертирге сюеме – не тюрлю болумда да Билял сылтану кесинде излегенди. Аллай тёзюмлюг а саугъасыз къалмайды. Аны бу шартларын биле, «алтын» анга уллу къыйыны ючюн берилгенини, ол бу майдалгъа тийишли болгъанына аз да ишеклигим жокъду. Билялны, аны ата-анасын, Дагъыстанны, Къабарты-Малкъарны да жюрекден алгъышлайма, - дегенди ол.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия хазырлагъанды.

«Пандемиягъа да къарамай, магъаналы законла къабыл кёрюлгендиле»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Алай бла баш финанс документ профицит бла толтурулгъанды – 1 миллиард 161 милион сом.

Къалабелары Азамат бюджетни файдалары къалай къуралгъанын энчи билдиргенди. Файдаланы асламы налогладан жыйылгъанды (32 процент) эмда 2 миллиард 509 миллион сомгъа жетгенди.

Андан тышында файдала уа 169 миллион сом болгъандыла (2,2 процент). Ахчаны къалгъаны хакъсыз берилгенди – 5 миллиард 83 миллион сом (файдаланы 65 проценти). «Налогланы ёлчеми былтыры бу кезиюнде тарихлеринден 35 миллион сомгъа кёпдюле»,-дегенди докладчы.

Ахчаны асламы (92,5 проценти) социал магъаналы жумушлагъа къоратылгъанын билдиргенди докладчы.

Правительствону отчётун сюзе, депутатла жылны аллында хакъны бек аз ёлчеми кёбейтилгенин эсгертгенди. **Сергей Карныш** билим бериу сферада ишлегенлени хакъларыны фонду тюрленмегенине эс бургъанды. Алай бла уа устазланы айлыкълары кёбейген угъай, аз болгъанды. Бу соруну парламентарийле контрольгъа алгъанларын эмда аны сылтауларын сюзерге кереклисин белгилегендиле.

Депутатла коронавирус бла байламлы кийирилген чекле бюджетни жылны экинчи кварталында толтуруугъа къаллай хата салгъанын да соргъандыла.

АЛДА – УЛЛУ БОРЧЛА

2020 жылда Парламентни жаз сессиясы 17 июльда бошалып, кюз арты сессиясы уа 14 сентябрьде башланырыкъды.

Татьяна Егорова, жылны аллындан бери тамамланнган жумушланы эсеплерин чыгъара, депутатлагъа кыйын болумда ишлерге тюшгенин чертгенди. Коронавирус жукъгъан ауруулу хатасындан республиканы районларында, эллеринде кенгешле бардыралмагъандыла. Болсада жаз сессияны планыны асламы тамамланнганды.

Татьяна Борисовна парламентарийле, пандемиягъа да къарамай, республиканы жамауатына саулай, бизнесге магъаналы законланы къабыл кёрюлгенлерин чертгенди. «Болсада энтта уллу, магъаналы ишле алдадыла. Бизни барыбызны да борчубуз бирди - инсанларыбызны кълайлыкъларын игилендириу. Алай эсе уа, мындан ары да власть органла бла бирге ишлерге, ала бла хайырлы байламлыкъла къураргъа керекбиз»,-деп чертгенди Татьяна Борисовна.

Жыйылыуда 15 сентябрьге дери Парламентни кезиуден алгъа чакъырылгъан кенгеши бардыраллыгъы белгили болгъанды. Татьяна Егорова ангылатханыча, ол келир жыл пенсиячылагъа жашау этерге жетерик ахчаны эм аз ёлчемин тохташдырыргъа керек болгъаны бла байламлыды.

Кенгешде Парламентни кюз арты сессияда планы сюзюлюп, къабыл кёрюлгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Право низамны, жамауатны ырахатлыгъын да жалчытыугъа уллу къыйын салып

РФ-ни Миллет гвардиясыны оноучулары КъМР-де Управлениянысы быйылны биринчи жарымында тамамлагъан ишлерини эсеплерин чыгъаргъандыла. Журналистлеге аны юсюнден Управлениянысы башчысы полицияны полковниги **Сергей Васильев**, лицензия-эркинлик бериу бёлюмню таматасы полицияны полковниги **Заурбек Хачемизов**, ведомстводан тышында къалаууурланы бёлюмюню башчысыны къуллугъун толтургъан полицияны полковниги **Мурат Хамизов** билдиргенди.

Тюбешиую ача, Сергей Васильев Управлениянысы бёлюмлерини юслеринден къысха билдиргенди, аны къауумуна юч подразделение киргенлерин – ОМОН, СОБР «Эльбрус» эмда СОБР СКФО энчи чертгенди.

- Бир адамны да кёлюне тиерге сюймейме, алай бизни энчи бёлюмлерибизни аскерчилери сынаулу, билимли профессионаладыла. Жылны аллындан бери ала 1,5 мингден аслам жумушну толтургъандыла. Аланы кезиюнде аманлыкъла, административ бузукълукъла этгенлерине ишекли 200 адам тутулгъандыла.

Андан сора да, сауутла, окъла, чачдырыучу затла сыйырылгъандыла. ОМОНну аскерчилери чачдырыучу затланы жокъ этиуге да къатышхандыла,-дегенди ол.

Управлениянысы оноучусуну айтханына кёре, гвардиячыла жол-патруль службасыны келечилери бла бирге 34 мингден аслам машинаны тинтгенди. «Кесигиз да кёресиз, жумушла кёпдюле. Алай бла жылны биринчи жарымында бизге салынгган борчла, Ич ишле министерство, Чекчи управление, УФСБ бла бирге бардырыргъа белгиленнген жумушла да тамамланнгандыла деп шарт айталлыкъбыз»,-деп къошханды ол.

Лицензия-эркинлик бериу бёлюмню къуллукъчулары сауутланы хайырланыугъа къырал контрольну толтурадыла, ол санда инсанлада законлу халда болгъан сауутлагъа да. Дагъыда къалаууурлукъ, детектив ишге эркинликни да бу бёлюм береди.

- Биз 26 къырал жумушну толтурууугъа жууаплыбыз,-дегенди аны башчысы Заурбек Хачемизов. - Быйыл коронавирус бла байламлы чекле кийирилгинчи сауутланы жюрютюу закон къалай толтурулгъанын ачыкълар мурат бла 5 минг тинтиу бардыргъанбыз. Аны кезиюнде 800 бузукълукъ тохташдырылгъанды. Аланы асламы сауутланы асырауну жорукълары сакъланмагъанлары бла байламлыдыла. Ала кетерилгинчи кезиуге дери 620 сауут сыйылыргъанды.

Ведомстводан тышында къалаууурланы бёлюмюню башчысыны къуллугъун толтургъан Мурат Хамизовну айтханына кёре уа, бёлюмню баш борчу энчи иелилени, организацияланы ырысхыларын, мюлклерин сакълауду. Былтыр а управление Шимал-Кавказ федерал округда эм иги бёлюмге саналгъанды эмда аскер округну командующисини Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганды.

Бюгюнлюкде ведомстводан тышында къалаууурла федерал бюджетге 134,5 миллион сом бергенбиз. Ол а пландан асламды. Аны бла бирге бир сакълагъан объектлени да кёбейтирге къолдан келгенди. Быйылны аллындан бери аны тизмеси 173 объектге кенгергенди. Алай бла быйыл да алчыланы санында къалырбыз деп ышанырчады»,-дегенди ол.

Журналистлени сорууларына жууапла бере, росгвардиячыла РФ-ни Конституциясына тюзетиуле кийириу жаны бла айырылада къоркъуусузлукъну эм низамны сакълагъанларын билдиргендиле. Аны кезиюнде бир тюрлю къоркъуулу иш болмагъанды, тынчлыкъ жалчытылынгнганды.

Сёз тойлада сауутладан атдырыуну тохтатыуну мадардарыны юсюнден да баргъанды. Заурбек Хачемизов айтханыча, быллай бузукълукъланы ачыкъларгъа алагъа социальный сетьле уллу болушлукъ этеди.

- Адамла ресторанладан, тойладан видеоланы басмаларгъа ёчдюле. Кесигиз да билесиз, сауутну хайырладаздан быллай бир аманлыкъ этилмей къалмайды.

Социал сетьледе басмаланнган видеолада адамланы тохташдыргъан къыйын тюйюлдю. Бузукъчуну ачыкълап, анга терслеу материалла жыйышдырылып, сюдге бериледи. Сауутдан тойда, халкъ жыйылгъан башха жерледе атдыргъаннга уа тазир 50 минг сом болгъанын билдирирге сюеме. Аны бла бирге сауут да сыйырыладыла, -дегенди ол эмда быллай бузукълукъну къауум адам этген эселе, тазирни ёлчеми эки кереге кёбейгенин эмда 100 мингге жетгенин чертгенди.

Росгвардия Ич ишле органла бла бирге «Сауут» операцияны бардыргъанларын да билдиргенди ол. «Былтыр инсанла кеслерини ыразылыкълары бла къыралгъа 89 сауут бергендиле. Алагъа уа хакъ тёленнгенин эсгертирге сюеме, аны бла бирге законсуз сауут асыралгъаны ючюн жууапха тартылмайдыла»,-деп билдиргенди Заурбек Хачемизов.

ТОКЪЛАНЫ Фатима.

АХШЫ БАШЛАМЧЫЛЫКЪ

Аграр университетде – жангы кафедра

Къабарты-Малкъар къырал аграр университетни эмда Монополиялагъа къажау федерал службаны бизни республикада Управлениясыны арасында байламлыкъла къурауну юсюнден келишим этилгенди бу кюнледе. Анга кёре КъМКъАУ-ну экономика эм управление факультетинде «Антимонопольное регулирование» кафедра ачылгъанды, деп билдиргендиле вузну пресс-службасындан.

Тийишли келишимге кол салыу бла байламлы къууанчлы жыйылыугъа Россейни ФАС-ыны Жамауат байламлыкъла жаны бла Управлениясыны таматасы **Ирина Кашунина**, республиканы жарыкъландырыу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министрини къуллугъун толтургъан **Анзор Езаов**, университетни ректору **Аслан Апажев**, ФАС-ны КъМР-де Управлениясыны башчысы **Казбек Пшишев** эм башхала къатышхандыла.

Аслан Апажев ал сёзюнде вузну мурдорунда жангы кафедраны къурау, университетни эмда тийишли службаны арасында байламлыкъланы кючлендирирге себеплик этеригин белгилегенди. «Келишимге кол салыуну чеклеринде биз ведомство бла кёп жаны бла бирге ишлерге умут этебиз. Аны хайыры бла экономика сферагъа специалистлени хазырлауну эмда илму-излем ишлени качествосу игиленириги, экинчилери производствода хайырланылып тебиреригин да сакълайбыз», - деп чертгенди ректор.

Айтханларына кёре, Управление бла университет, бирлешип, китапла, билим бериу - методика материалла да чыгъара турургъа мурат этедиле. Дагъыда ведомствону специалистлери талай предметден окъутурукъдула. Студентлени диплом эмда сынау ишлерине кёз-къулакъ да боллукъдула.

Ирина Кашунина, бу кафедраны къуралгъаны ведомствону отузжылыгъына жораланнганын белгилеп, вузну башчыларына ФАС-ны таматасы **Игорь Артемьевни** атындан ыразылыгын билдиргенди. «Ол заманны ичинде къыралда кёп зат тюрленгенди. Монополиялагъа къажау органны аты, борчлары, къурамы да анга кёре. Алай, не десек да, билимли, уста кадрлагъа сурам а чыртда азаймайды», - деп къошханды кеси да.

Анзор Езаов: «Вуз бла Управление ал кезиуледе да байламлыкъла жюрютюп тургъанларыны хайырындан анда университетни тауусхан кёпле урунадыла. Мындан арысында да иш алай болуруна ышанама», -деп, ФАС-ны кафедрасы къуралгъанын иги башламчылыкъгъа санагъанды, шёндюгю билим бериуде ол ахшы тёреге айлана баргъанын да белгилегенди.

Казбек Пшиншев да келишимге уллу магъана берип, студентлени артда иш бла жалчытыудан сора да, алагъа гитче эмда орта бизнесни сейирлерин къоруулауну, монополиялагъа къажау туруулу, реклама сфераны тапландырыуну юсюнден толу ангылаулары болуруна кафедра иги себеплик этерикди, дегенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

КЁРМЮЧ

Алимлени ёхтемленирча жетишимлери

Къабарты-Малкъар къырал аграр университети «Агрономия» эмда «Терек бахчачылыкъ эм агъач иш» кафедраларыны келечилери «Сабанны кюню» деген илму-сынам кёрмючге къатышхандыла, деп билдиргендиле вуздан.

Бу кёрмюч хар жыл сайын бардырылыучуду. Быйыл кеси да онунчу июльда ётгенди. Аны КъМР-ни Эл мюлк министерствосу эм «Зольский картофель» предприятие къурагъандыла. Ары келгенлеге жангы технологияла, эл мюлк сферада жетишимле кёргюзтюлгенди. Товарла чыгъарыучула уа жетишимлерин туура этерге, бирсилени сынамлары бла шагъырейленирге, арада байламлыкъла къураргъа амал табадыла.

Бу жолгъу кёрмючге бизни республиканы, Татарстанны, Шимал Осетияны Эл мюлк министерстволарыны келечилери, селекция-урлукъчулукъ жаны бла специалистле, аграрийле, битимлени къоруулагъан препаратла чыгъарыучу компанияланы адамлары эм башхала къатышхандыла.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Байламлыкъла

Къонакъла кёргенлерине бюсюрегендиле

Кёп болмай Къабарты-Малкъарны Узбекистан Республиканы ЮФО-да бла СКФО-да генеральный консулу Рустам Курганбаевни башчылыгъында ишчи делегация жокълагъанды.

Къонакъла бир ненча кюнню ичинде республиканы «Карагачны сют заводу», «Велес-Агро», «Отбор» предприятияларында бла биригиулеринде болгъандыла, Тырныауузда «Асыл-Суу» чабакъ ферма бла да шагъырейленнгендиле. Аланы биргелерине Къабарты-Малкъарны Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары Сергей Говоров эм эл мюлк министри Хасан Сижажев да болгъандыла.

Бюгюнлюкде чабакъ ёсдюрген предприятие Россейде эм бийикде орналгъаннга саналады. Мында чабакъланы багъалыларын ёсдюрередиле эм къара чабакъ ырхыз сатаргъа, тёлю жаяргъа жарашдырырча да мадар этиледи. Ферма ишин жетишимли бардырады.

Малёкланы ёсдюрюрча цех, уллу чабакъла жюзерча бассейнле эм башха керек затла да къуралгъандыла. Икраны алыр ючюн, бирси жерледеча, чабакъны жармайдыла, алагъа УЗИ этип, кёрюп, алай «сауадыла». Белгилисича, продукцияны качествосу иги болурча суу бар излемлеге келиширге тийишлиди. Бу жаны бла Бахсан суугъа жетген жокъду дерчады. Болсада анга дайым контроль бардырылады.

Узбекистандан делегация биригиую иши бла шагъырейленнгенден сора аны бек жаратхандыла. Ол санда быллай уллу предприятияны биринчи кере кёргенлерин, аны энчилигин да белгилегендиле.

Къонакъла алагъа аслам эс берилгени ючюн ыразылыкъларын айтып, сынамларын ёсдюрюрча кёп жангычылыкъла билгенлерин чертгендиле.

- Биз республиканы экономикасыны кёп бёлюмю бла шагъырейленнгенбиз. Бютюнда бек эл мюлк жаны бла жетишимли ишигизни жаратханбыз. Урлукъ тахта кёгетле, жемишле ёсдюрюу, малчылыкъ эм жарашдырыучу промышленность да бизге бек сейирди. Узбекистан мындан арысында да арада байламлыкъланы айнытыргъа хазырды, - деп къошханды консул.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

Тапландырыу

Жаяу жюрюгенлеге къайгъыра

Нальчикде Ленин эмда Толстой атлы орамланы мюйюшюнде жаяу жюрюгенлеге жолну бирси жанына тап ётерча мадар этиледи, деп билдиргендиле шахарны жер-жерли администрациясындан.

Мэрияда айтханларыча, ол жерде жолдан къоркъмай ётерча этерге кереклисин кёпле сёлешип билдиргендиле. Алай бла специалистле орамланы мюйюшюнде орналгъан светофорланы ток ызларын эмда ишлетиучю блокларын жангыртырыкъдыла, жолну ётерге эркинлик берген чыракъла эмда белгиле орнатырыкъдыла.

Бу ишле баргъан кезиуде светофор ишлемей турлукъду. Аны эсге алып, алайда машина бла озгъанда, бек сакъ болургъа керекди, дейдиле мэрияда. Анда дагъыда машина жолдан ётерча жерлени тапландырыу неда велосипедчилеге энчи ызла къурау жаны бла оюмланы

Интернетде соцсетьледе **#мэриивработу** деген белги салып басмаларгъа неда **dialogsmerom@mail.ru** электрон почтагъа жиберирге чакъырадыла.

Бизни корр.

РЕЙТИНГ

Тизмеде – керти да тийишлиле

Республикада кёп фатарлы юйлени жумушларына къарагъан компанияланы рейтинги жарашдырылгъанды. КъМР-ни Тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетинде айтханларына кёре, тизмеге ишлерин эм азындан бир жылны ичинде бардыргъанла тюшгендиле.

Рейтингни къурагъанда, управляющий компанияланы ишлерин жиккжиги бла тинтгендиле. Ол санла ала юйлени къышха къалай хазырлагъанларына, финанс жумушларын Интернетде къалай ачыкълагъанларына, алагъа неллай бир (бар эсе) дау къагъыт келгенине, фатарланы иелери тёлеулерин заманында бергенлерине эмда талай башха жумушлагъа къаралгъанды.

Алай бла тизмени башына эки управляющий компания тюшгенди: «Оптимум» (Нальчик ш.) эмда «Фаворит» (Майский ш.). Ала алыр амал болгъан тогъуз баллдан 27 балл жалчытхандыла. Экинчи жерге 26 балл алып, Майскийден «Сервис+» предприятие тийишли болгъанды. Ючюнчю уа «Комфорт-Сервис» (Нальчик ш.), «Стрелка» (Нальчик ш.) эм «ГУК «Восточная» (Прохладный ш.) компаниялагъа берилгенди. Ала хар бири да 25 балл кёргюзтгендиле.

Комитетде белгилегенлерича, быллай рейтингни кезиу-кезиу къурай тургъанылы хайырындан компанияланы арасында конкуренция бийигирек болады. Ол дагъыда фатарланы иелерине аланы арасында эм иги ишлегенлени сайларгъа онг береди.

Бизни корр.

Тукъум тарыхындан

Ол Чегемде туугъанды. Халкъда жюрюген хапарлагъа кёре, аны атасы Шауай Къарачайда Абайхалдан болгъанды. Ол Чегем ауузуна ислам динни кийирген мессионер болуп келгенди. Чегем тарыны бийлери – Малкъарукълары къонакъны ариу кёргендиле. Аны ууазларына тынгылай келип, мында къалырын тилегендиле. Шауайгъа жер юлюш бёлюп, аны юйюрюю этгендиле – Огъары Малкъардан Таукенланы Дюгерханны келтиргендиле.

Эсде тутуу

Ёмюр жолларында аты тас болмагъанды

Шауайланы Дауут-Хажи (туугъанда аталгъан аты Жумарукъ) – ислам динни келечиси, биринчиледен болуп, хаж къылып келген таулу, белгили адам – 1800–1892 жыллада жашагъанды. Аны аты ислам динни тарыхында, жарыкъландырыучуланы тизмелеринде сый бла айтылгъаны хакъды. Болсада, баям, саясат болумубуз къоймай, аны аты, кёп заманны ичинде, халкъ ауузунда жюрюгенликге, адабиятха кирмей тургъанды. Насыпха, ол окъуулу адам жазып къойгъан эмда халкъны эсинде тургъан чыгъармалары бла кесин ёлюмсюз этгенди.

Аны юсюнден адабият-тинтиу ишлени филология илмуланы докторлары Малкъондуланы Хамит, Биттирланы Тамара, Тетууланы Борис эмда акъылманны туудукълары философия илмуланы кандидаты Шауаланы Исмайыл бла Абайланы Сакинат жазтъанды. Сау болсунла, ала, шайыр назмучуну жаухар чыгъармаларын жыйып, халкъыбызгъа саугъа этгендиле.

Абайланы Сакинат къарт аппасыны юсюнден «Дауут-Хажи» деген аты бла повесть жазтъанды. Анда айтылгъаннга кёре, аланы юч жашлары бла эки къызлары болгъанды. Тукъум таматаны аты бла жайылгъанды. Сабийлени таматалары Жумарукъ (артда Дауут-Хажи) болгъанды. Эл медиреседе кеси тенгли жашчыкъла бла окъуп, элифлени таныгъанды, Къуран окъургъа юйреннгенди.

Дагъыстаннга барыу

Ислам динни, ол маданиятны неси да сейир этдирген жашчыкъ бир ненча тенги бла, соргъаны-оргъаны да болмай, окъургъа Дагъыстанда Темирхан-Шурагъа (бусагъатда Буйнакск) барабыз дdepп, жол кёл алгъандыла. Аланы артха къайтаргъанда, аралырында Жумарукъ табылмагъанды.

Алай бла Шауай улу барыр жерине кеси жангызлай жетгенди. Анда аны, билимин сынап кёрюп, межгитде ишлеген медиресеге алгъандыла. Жашны жашагъаны, ашагъаны да анда биргесине окъуучанла бла болгъанды.

Анда ол сегиз жыл билим алгъанды. Ол юлгюлю сохта болгъанды. Ма ол себепден устазлары хаж къылыргъа тебиргенде, ислам динни тарыхын алай терен билиргъе сюйген, иги окъуучан жашны биргелерине алыргъа ыразы болгъандыла.

Меккагъа – къыйын ныхытла бла

Ол заманны адамлары игилени алгъа тюртгенлерине бу жангыз юлгю тюйюлдю. Алай ачыкъ эди аланы Аллахха берилген жюреклери.

Айхай да, Меккагъа жол тынч болмагъанды. Бюгюнча, самолётла бла бетлерине сериуюн хауа уа къалайды болум? Шукур, толу юйюрлюме, Махмут бла жаш да, къыз да ёсдюребиз. Сени юйюнг а шуу болуп. Санга адам хыйнымы этген болур? Мен бир билгични таныйма да, келчи анга барайыкъ.

- Къойчу-къой, Оля, аягъым-башым тынч, болады бу жашау да манга.

- Угъай, болмайды! Тырнагъынга жетмегенле да юй-кюн болгъанда, сен а быляймы къаллыкъса? Кел, жаным, барайыкъ билгичге. Эт дегенин этмесеег да, айтханын эшитирсе.

- Оля, билгичге барсан билемисе къаллай гюнхяды!

- Марина, бизни битеу жашаубуз да гюнхяды, энди къааданмы атайыкъ кесибизни? Мурдарлыкъ этерге чакъырмайма да мен сени. Не сюйгенинг, не кюйгенинг, не кёрюп болмагъан эринг жокъду жашаунгда, нек жаратылгъанса сен дуниягъа? Кюн сайын ишинге жюрюп, ингирде уа шуу юйюнге кялтып турур ючюнмю? Сени ишинги башхала да эталлыкъдыла. Башхала жашамазлыкъ энчи жашауунг жаланда сени жашауунг болса сюеме.

- Хо, кел, барайыкъ билгичинге.

Экинчи кюн Марина бла Оля жол кёллю болдула. Маршруткъа бла бир сагъат баргъандан сора элге жетдиле. Алай биллгич бла тюбешгинчи, иги кесек сакъларгъа тюшдю: анга къадарларын билиргъе узакъ жерледен окъуна келе эдиле. Маринаны кезиую да жетди.

- Сау кел, жаным. Мени атым Фатиматды. Олтур, абызырама. Тюз кесинги юйюнгдеча бол. Сени атынг а неди?

- Марина.

- Бек ариу атынг барды.

- Хау, хар экинчи къыз Марина болгъанын эсге алсакъ, бютюнда.

- Не жюрек къыйынынг барды, Марина?

- Жюрек къыйынмы?.. Да угъай, мени бир къыйынлыгъым да жокъду.

- Мен а айтайым сени къыйынлыгынгы - сен жангызса, - деди Фатимат.

Анга кёзыркъ жылдан кёп киши да берлик тюйюл эди. Къара чачлы, къара кёзлю тиширыуну бети нюрден толуп эди. Марина уа бу жолгъа дери битеу биллгичге къарт, жыйырылгъан ыннакыкла болгъан суна эди.

- Ким жангыз тюйюлдю шёндю? - деп, мудах ышарды Марина. - Эрлери, балалары болгъанла да сёз айтыргъа адам тапмайдыла. Ата-ана балаларын ангыламагъан, эшитмеген, сабийле уа атаананаларына тынгыларгъа сюймеген заманды шёндю.

- Угъай-угъай, алай сагъыш этерге кесинге эркинлик берме. Юйюрю болгъан адамны жюрегинде жылыуу да болады. Сени жюрегинг а къабыр кибикди: тар, сууукъ.

- Алай эсе да, не зат этейим, Фатимат? Мени къолумдан келген зат жокъду. Алай ачыкъ айтханда, мен шёндюгю болумума жарсымайма. Хар кюнюм да къууанчдан толуду. Табийгъатны сюеме. Таулада жюрюсем, жаным къууанндган чыгъылмы къалады ден, алай болуучума. Школда да хар сабийни жетишими кесимкича кёрюнеди манга. Ышарама, кюлеме школчула бла ушакъла бардыргъанымда. Билемисиз, ышармай жашагъанла да бек кёпдюле. Мен кесини насыпсызгъа санамайма. Салулгъум да бек игиди, шукур. Кёбюсюнде манга быллай бир къууанч, саулукъ не игилигим ючюн берилгенди деп да сагъыш этиучюме.

- Тюз айтаса. Алай эрге барсанг да аман болмаз эди. Мен сени къадарларгы тюрлендираллыкъма, жаным. Хыйнынг барды, оруслуча анга «венец безбрачия» дейдиле. Мен ол хыйнынны кетараллыкъма, сен ол ишге ыразы эсенг.

- Билмейме...

- Не затны билмейсе? Къартлыгъынгда къатынгда адам болмаймы ёлюрге сюесе?

- Хыйнынды уа ким этгенди?

- Къоншугъуз. Сени анангa зарланып, аны насыбын кёралмай, «жангыз къызы ёмюрюнде да жангызлай къалсын» деп, менича, бир биллгичге барып, осал ишин этгенди. Мен айтама санга, «хо» дегенингле, хыйнынгы кетараллыкъма.

- Фатимат, мен сизни айтханыгъызгъа ийнанырга сюймейме. Мени къарындашым да барды, ол да жангыз жашды. Ол а къурагъанды юйюр! Сабийлери да бардыла. Сора къоншубуз манга хыйны этип, анга уа этмейми къойгъанды?

- Этгенди анга да.

- Сора къалай юйдегили болгъанды да къарындашым?

- Къой-къой, юйдегили болуб а. Ол ахча ишлерге бир талай айгъа башха жерге кетсе, ичмей турады. Юйюне келип, къатынын кёргенлей а, ичип башлайды. Бу къыйынлыкъ хыйныданды.

- Хо, болушугъуз манга, къолугъуздан келлик эсе.

Билгични болушлугу бек багъа эди, алай Марина ахчасын къызгъанмай берди. Жуукъ заманны ичинде къызны бир иги жаш тиледи. Айхай, заман учун барады. Къарапкъарагъынчы эки жыл озду, Марина жашчыкъ да тапды. Бир кюн ол паркда аны бла олтуруп турсунлай, Фатиматха тюбел къалды.

- О, Марина, бек къууандым сени кёргениме. Кёресе да, жашауунг ким экенгенди. Энди ийнанамыса хыйныгъа? - деди Фатимат.

- Ачыкъ айтханда, энди да ийнанмайма. Къадарым кеч эрге барыргъа болурму эди?..

- Къадарны да, жазыуну да тюрлендирирге болады, жаным. Къалай-алай эсе да, сен энди жангыз болмагъанынга бек къууандым, - деди Фатимат.

Марина уа билгичден айырылгъандан сора терен сагъышлагъа батды. Бармыды хыйны огъесе жокъмуду? Бireуню къадарын тюрлендирирге билгич къайдан алады кюч? «Билгичге барган гюнях эсе, мени насыбым тазамыды огъесе гюнях мыды?» - деп сора эди кеси кесине. Бу соруулагъа табалмай эди жууап...

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Таулу саулугъу, ниет кючю, ёттюрлюгю, ислам динни тереннден билирге итиниую, жолда тюбеген иги адамланы таукел этиулери жашны Меккагъа келтиргендие. Шуудай улу кеси уа аны Аллахдан келген измиге санагъанды. Миллет, байлыкъ дегенча затладан кенг эди диннге берилген адамланы дуниялары.

Муслийман жерде

Хаж къылгъандан сора ол бу жерни эмирине тюберге умут этгенди. Къалаурула аны зинданнга атхандыла. Ол анда къаллай бир тургъанын киши да билмейди, алай эмирге тюберге сюйген тилегин а хар бир сакълаучугъа айтып, эсгертип тургъанды.

Сейир тутмакъны юсюнден хапар эмирге жетгенде, ол аны кесине чакъыргъанды. Дауут-Хажи хаж къылгъандан сора ол кесине аллай ат алгъанды, ол жерлени иесине кесини хапарын айтханды: ким болгъанын, къайдан, нек келгенин, жолда не кёргенин. Аны бла бирге ислам диннге къарамын да ачыкълагъанды.

Эмир Кавказны, аны табийгъатыны, анда жашагъан халкъланы, адет-тёрелени юслеринден кёп соруу соргъанды. Тутмакъны дуниягъа къарамы, философия оюмлары, арап тилни алай уста билгени да сейир этдиргендиле аны. Бир къуум кюнню юйюнде тутуп, юсюне-башына да къаратып, къарыу алдырып, къагъытларын жарашдырып, кесини тилегине кёре, Дауут-Хажини эмир аны баргъан караванла бла бирге Египеттге жибергенди.

Каир университетде

Умуту бийик эди Дауут-Хажини – Египетде ол Каир университетде окъургъа мурат эте эди. Алай да болду. Ол анда философия эм дин факультетде окъугъанды. Иги окъугъан, ариу къыылыкълы жашны устазла бек сюйгендиле. Окъуучу айырмалы бошагъан Дауут-Хажини бир кесекге анда къалырын тилегендиле. Алай бла ол анда дагъыда юч жыл тургъанды.

Окъуу программада болуп, ол анда, арап жазыудан, окъудан сора да, астрономиядан, математикадан да билим алгъанды. Фарсийни (Персия, Ирак), битеу да шаркъны белгили жазыучуларыны чыгъармаларын окъугъанды, сурат этергe, назму жазаргъа юйреннгенди.

Муслийман динни киндиги болгъан Каирде аны биргесине кёп тюрлю халкъланы, миллетлени адамлары окъугъандыла. Аланы маданиятлары, адабиятлары, адет-тёрелери бла да танышханды Дауут-Хажи. Алай бла ол жылла анга бек магъаналы болгъандыла.

Ислам динни кенг жайыуда бютюнда уллу хайыр келтирлигин ангылап, 1832 жылда Шауай улу ата журтына къайтханды. Ол бери къайтып келгенде, анасы танымагъанды деген хапар жюрюйдю Чегемде.

Ата журтда асыл ишле

Бери келгенлей, ол Огъары Чегемде медиресе ачып, сабийлени аран тилни, жазыуну тасхаларына юйретип башлагъанды. Аны къолунда окъугъанланы керти санын айтыргъа къыйынды, алай ол тарыхыбызда атлары сакъланнган дин къулукъчула Энейланы Жумаккуну, Чабдарланы Сюлемен эфендини, Улбашланы Муссаны да устазлары болгъаны белгилиди.

Дагъыда кёп асыл иши болгъанды Шауай улуну. Окъуучуна кёп салгъанланы ол, анда ишлеген Каирде биргесине окъугъан нёгерлерине къагъыт жазып, Стамбулгъа, Каирге, Багдадха, башха университетлеге да ийип тургъанды.

Меккагъа барыргъа, анда хаж къылыргъа сюйгенлени ары эльтип, анда окъуучуна салып да ыразылыкъ алгъанды. Архивледе Шауайланы Хажи-Дауут (аты алай жазылыпды) бир кере Кючюкланы Къаншау бла бирге, артда уа кеси Меккагъа барыргъа эркинлик излегенин, ол Чегем жамаатда эфенди болуп тургъаныны, жер бла байламлы къауаланы кезиулеринде тёреде болгъанын билдирген бир къауум къагъыт табылгъанды.

Алай бла Шауайланы Дауут-Хажи онтогъуэунчу ёмюрде кёплеге къаршы танытханды, дуниягъа кёз ачдыргъанды.

Чыгъармачылыгъы

Дауут-Хажини халкъ эсинде тутхан «Юсуф бла аны къарындашлары», «Акъсакъ Темир», «Тахир бла Зухура», «Меджнун бла Лейля», «Юсюп бла Зулейха» деген поэмалары, акъылманыбызны дин, философия эм насийхат фикирлери болуп, малкъар поэзиягъа уллу къошумчулукъ этгенди.

Ол дагъыда шаркъ таурухларын магъаналарын ана тилибизге кёчюрюп, аламат чыгъармала жазгъанды. Аны дин назмуларын а Чегемни жамааты ёмюрле ёмюрлени алышындырганда да бирден бирге айта келеди.

Назмучулукъ ишинде ол кесини устазына Ходжа Ахмат Ясавини санагъанды.

Дауут-Хажини Мухаммат, Расул, Мусса, Хыйса, Дауут, Нух файгъамбарлагъа жоралгъан поэмалары да терен магъанальдыла. Аланы къайсын окъусанг да, жюрегинге хошлукъ, жаныгъа тазалыкъ келедиле. Эски жырланы жигитлерини атлары да тюбейдиле аны жазыуларында: Хахуланы Борлакъ, Жанхотланы Азнауур, Жазаланы Хажи, Абайлары бла Боташлары, Сюйюнчлары, Кереметланы Мухай эм башхала.

Билими бла билеклик эте

Жамауат жумушдан да артха турмагъанды Дауут-Хажи – аны Огъары Малкъарда Уллу Тёреге таматагъа айыргъандыла. Акъылманны даражасы къалай жюрюгенин билирге сюйгенлеге уа жаланда бу шарт окъуна тамамды – аныары жюрюргe заманы болмагъаны бла байламлы Уллу Тёрени Огъары Малкъардан Эл-Тюбюне кёчюргендие! Ол ёлюп кетгинчи дери анга башчылыкъ этип тургъанды.

Ол кезиуледе медицина болушлукъ жокъну орунунда эди да, ёлюм кёп болгъанды халкъда. Бютюнда къагъанакъланы арасында. Дауут-Хажи, жыл санына да къарамай, ол затха мадар излеп, Багдадны университетинде къысха курсланы ётюп, медицина билим алып къайтханды. Алай бла кёплеге болушгъанды.

Аны халкъ медицинадан да терен билими болгъанды. Не ханс не ауруудан дарман болгъанын жазып, ол энчи китап къурагъанды. Ол уллу иш, жарсыугъа, малкъар халкъны кёчюргенде, туудукъланы кольларындан ажашханды. Акъылман кеси уа Фардыкда тапханды ахыр ышыгъын. Аны сыйлы къабырына зияратха жюрюйдюле адамла.

Дин ахлусу, жазыучу, жарыкъландырыучу, врач – халкъгъа керекли усталыкъладыла была барысы да. Билими бла билеклик этергe, халкъын не жаны бла да айнытыргъа сюйгенди аны аламат уланы – Шауайланы (Абайханланы) Шауайны жашы Дауут-Хажи. Бизни, ислам дин излегенича, ниет жаны бла таза, билимли, асыл этергe итиннгенди ол. Алай бла атын ёмюрлеге тарыхыбызгъа кийиргенди.

Миллетни айырмалы келечилери эльтедиле алгъа. Дауут-Хажи аладан эди.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Прокуратура

Битеу тарыгъыула эсепге алыннгандыла

КъМР-ни прокурору **Николай Хабаров** Май районда инсанланы тилеклерине бла тарыгъыуларына тынгылагъанды. Приёмгъа 17 адам келгенди, деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасыдан.

Ала социал учреждениялада ишлегенлеге коронавируса къажау пандемияны кезиуюнде кёллендириу тёлеуле этилмегенлерини, муниципал иеликде болгъан ырысхы законсуз арендагъа берилгенини, право низамны сакълаучу органланы, сюд приставланы терслик ишлерини юслеринде билдиргендиле.

Сёзге, Май районда халкъны социал жумушларын тамамлау аны келечилери прокуроргъа пандемияны кезиуюнде ишлегенлери ючюн закон бла тохташдырылгъан кёллендириу тёлеуле этилмегенлерин билдиргендиле.

Келгенледен бири уа «Красная Нива» эл мюлкню оноучулары предприятияны иш этип банкрот халгъа жетдиргенлерин айтханды эмда аланы жууапха тартыргъа кереклисин белгилегенди.

Энтта бир тишириу а аны иелигинде болгъан жерни тийресинде законсуз къурулуш бардырылгъанын, ич ишле органланы келечилери уа аны тарыгъыуларына эс бурмагъанларын билдиргенди.

Прокурор бла тюбешиуге келгенлени заявлениялары ведомствону жууаплы бёлюмлерини къарауларына берилгендиле. Аланы тамамлауну прокурор кесини контролюна алгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

МАДАР

Халкъ фронт кемчиликле къалайда эселе да, алайдады

Битеуроссей Халкъ фронтну КъМР-де келечилери тарыгъып сёлешгенлени жумушларын тындырыр умутда быйыл майда Нальчикде Главпочтамтны аллында майданда тинтууле бардыргъандыла. ОНФ-ни регионда бёлюмюнден айтханларына кёре, былтыр алайда плитка алышындырылып, аз-маз башха ремонт да этилген эди. Андан сора уа Шогенцуков проспектде сакъатлагъа деп къуралгъан (машиналаны салгъан) майданчыкъдан къыяулу адамлагъа Главпочтамтны аллына чыгъаргъа онг болмай къалгъанды.

Алай бла организацияны адамлары ол тийреге къарап, кемчиликлени къагъытха тюшюрюп, аны юсюнден почтаны башчыларына билдирген эдиле. Бу кюнледе уа ол тийреге жангыдан барып, абери этилген эсе деп, кёз жетдиргендиле. Айтханларыча, алайда кёп кемчиликле кетерилгендиле. Стоянкадан чыкъгъан жерде дуппур, почтамтны къатында мекямгъа элтген тротуарны тапсыз жери да тюзетилгендиле. Почтаны эшик аллы уа арбачыкъ бла женгил кирирча болгъанды.

ОНФ-ни регионда штабыны келечиси **Евгений Бакаев** айтханнга кёре, кемчиликлени асламысы кетерилгенликге, анда этер иш энтта да барды. Сёз ючюн, Главпочтамтны эшигини аллында учреждениясы ишчисин чакъыргъан кнопка болургъа керекди, ол а жокъду. Дагъыда кёзлери осал кёргенлеге мекямны тапкаларында белгиле ишлемей боллукъ тюйюлдю. Къыйын атлагъанлагъа уа тапкаланы жанында къол бла тутарча сапла керекдиле.

Бизни республикада 50 мингден артыкъ сакъат барды. Аладан юч минги коляскаладa айланадыла, тёрт жюзден артыгъында уа аякъларыны орунларына протезледиле. Аланы барына да социальный, транспорт, медицина, спорт, билим бериу, маданият, связь эм информация инфраструктура объектлеге женгил жетерча онгла къурагъа тийишлиди. ОНФ-ни активистлери быллай жерледе тинтилени андан ары бардырыр умутлудула.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Соруу-жууап

Дарманланы къайсылары къоркъуулудула?

Манга къан басымым тап халда турурча, инфарктдан сора жюрекге жарарча дарманладан кёбюсюн ичерге тюшеди. Алай а къайсы препаратны да инструкциясын окъусанг, бир затха жараса да, башха органынга уа хаталыды деп жазылады. Бауургъа уа къаллай дарманла артыкъда бек къоркъуулудула?

ШАБАТУКЪЛАНЫ М.,
Нальчик ш.

Медицина илмуланы кандидаты **Ирина Верова** айтханнга кёре, бауургъа ууларын жетдирген битеу дунияда да минг дарман белгилиди. Аланы арасында парацетамол эм хаталыгъа саналады. Америкада бауурлары ауруп къыйналгъанларны экиден бири аны бу дарман бла уландырганнга санайдыла.

Экинчи тизгиннге нестероидли дарманланы - артритлери, артрозлары болгъанлагъа берилген препаратланы – салыргъа керекди. Аллай ауруулa кёпге созулгъанлаго ючюн дарманланы жылла бла ичерге тюшеди.

Ызы бла антибиотикле барадыла. Туберкулёздан, ракдан, башха кёбюуледен бакъгъан дарманла артыкъда кючлюдюле.

Андан сора да, кёпле хансла бла багъыуны къоркъуусузгъа санайдыла. Алай бир-бир хансладан жарашдырылгъан дарман суула да бауургъа хата салыргъа ёчдюле. Бауурну витаминле окъуна бузаргъа боллукъдула. Сёз ючюн, А бла Е витаминлени бирге ичерге арталлыда жарамайды. Аланы асламысында косметологла буюруучудула – адамны терисин тап халгъа келтирир ючюн.

Бауурну дарманладан уланнганын сиз олсагъат билип кёяллыкъ тюйюлсюз. Ол бирде бир ненча кюнден, бирде уа бир ненча айдан окъуна сездирип башлайды кесин. Аны себепли бир жолгъа кёп дарман ичген адамла бауурларына терк-терк къаратыргъа керекдиле.

Дагъыда айтырыгъым: кеси аллыгъызгъа, врачдан сормагъанлай, дарман ичмегиз. Дарманланы мардасыз ичгенден сора да, бауурну башха «душманлары» да бардыла: кеф этдириучю ичгиле эмда жаулу ашла. Адам уллая барганы къадар аны къаны да алгъынча терк жюрюмейди, ол жюрекни, бауурну да алгъынча толу жалчыталмайды. Алай эсе уа, бауур тазалау борчун тийишлисича толтуралмайды.

Тинтиуле кёргюзтгеннге кёре, тишырыула бауурларын дарманла бла бегирек ууландырадыла. Эр кишилени сылтаулары башхады – аракъы бла чагъыр. Алайды да, адамны бу органы ауругъанын тохтаудырган врач бауургъа къоркъуусуз дарманланы сайларгъа кюреширге, онг болгъаны къадар а аланы ичиную азайтыргъа керекди. Ичичиле да дарманланы ууларын бютюн бек сезерге боладыла.

Дагъыда артыкъ семизле неда ашны тийишлисича ашамагъанла да сакъ болургъа тийишлидиле: ала ичген дарманланы ууланы бютюн кючленеди.

ЖАШАУ ХАЛЛА

Жазыуну тюрлендирир онг бармыды?

- Марина, сен бизни курсубузда бек ариу къыз эдинг. Акъылынг башхаладан озгъан, кирсиз, этимли, адепли. Айт, нек къалдынг юйде? Мен сени бла ачыкъ сёлеширге сюеме бюгюн. Эсингдемиди, студент жылларыбызда, бир бирден айырылмай, къалай жашауву эдик? Сен, кюнча, ариу, мен а, чыччанчыкъгъа ушагъан бир эриши зат. Сен къуру «бешлеге» окъучан акъылман, мен а «ючлени» окъуна кючден алгъан харип жан. Бюгюнлюкде уа къалайды болум? Шукур, толу юйюрлюме, Махмут бла жаш да, къыз да ёсдюребиз. Сени юйюнг а шуу болуп. Санга адам хыйнымы этген болур? Мен бир билгични таныйма да, келчи анга барайыкъ.

- Къойчу-къой, Оля, аягъым-башым тынч, болады бу жашау да манга.

- Угъай, болмайды! Тырнагъынга жетмегенле да юй-кюн болгъанда, сен а быляймы къаллыкъса? Кел, жаным, барайыкъ билгичге. Эт дегенин этмесеег да, айтханын эшитирсе.

- Оля, билгичге барсан билемисе къаллай гюнхяды!

- Марина, бизни битеу жашаубуз да гюнхяды, энди къааданмы атайыкъ кесибизни? Мурдарлыкъ этергe чакъырмайма да мен сени. Не сюйгенинг, не кюйгенинг, не кёрюп болмагъан эринг жокъду жашаунгда, нек жаратылгъанса сен дуниягъа? Кюн сайын ишинге жюрюп, ингирде уа шуу юйюнге кялтып турур ючюнмю? Сени ишинги башхала да эталлыкъдыла. Башхала жашамазлыкъ энчи жашауунг жаланда сени жашауунг болса сюеме.

- Хо, кел, барайыкъ билгичинге.

Экинчи кюн Марина бла Оля жол кёллю болдула. Маршруткъа бла бир сагъат баргъандан сора элге жетдиле. Алай биллгич бла тюбешгинчи, иги кесек сакъларгъа тюшдю: анга къадарларын билиргъе узакъ жерледен окъуна келе эдиле. Маринаны кезиую да жетди.

- Сау кел, жаным. Мени атым Фатиматды. Олтур, абызырама. Тюз кесинги юйюнгдеча бол. Сени атынг а неди?

- Марина.

- Бек ариу атынг барды.

- Хау, хар экинчи къыз Марина болгъанын эсге алсакъ, бютюнда.

- Не жюрек къыйынынг барды, Марина?

- Жюрек къыйынмы?.. Да угъай, мени бир къыйынлыгъым да жокъду.

- Мен а айтайым сени къыйынлыгынгы - сен жангызса, - деди Фатимат.

Анга кёзыркъ жылдан кёп киши да берлик тюйюл эди. Къара чачлы, къара кёзлю тиширыуну бети нюрден толуп эди. Марина уа бу жолгъа дери битеу биллгичге къарт, жыйырылгъан ыннакыкла болгъан суна эди.

- Ким жангыз тюйюлдю шёндю? - деп, мудах ышарды Марина. - Эрлери, балалары болгъанла да сёз айтыргъа адам тапмайдыла. Ата-ана балаларын ангыламагъан, эшитмеген, сабийле уа атаананаларына тынгыларгъа сюймеген заманды шёндю.

- Угъай-угъай, алай сагъыш этергe кесинге эркинлик берме. Юйюрю болгъан адамны жюрегинде жылыуу да болады. Сени жюрегинг а къабыр кибикди: тар, сууукъ.

- Алай эсе да, не зат этейим, Фатимат? Мени къолумдан келген зат жокъду. Алай ачыкъ айтханда, мен шёндюгю болумума жарсымайма. Хар кюнюм да къууанчдан толуду. Табийгъатны сюеме. Таулада жюрюсем, жаным къууанндган чыгъылмы къалады ден, алай болуучума. Школда да хар сабийни жетишими кесимкича кёрюнеди манга. Ышарама, кюлеме школчула бла ушакъла бардыргъанымда. Билемисиз, ышармай жашагъанла да бек кёпдюле. Мен кесини насыпсызгъа санамайма. Салулгъум да бек игиди, шукур. Кёбюсюнде манга быллай бир къууанч, саулукъ не игилигим ючюн берилгенди деп да сагъыш этиучюме.

- Тюз айтаса. Алай эрге барсанг да аман болмаз эди. Мен сени къадарларгы тюрлендираллыкъма, жаным. Хыйнынг барды, оруслуча анга «венец безбрачия» дейдиле. Мен ол хыйнынны кетараллыкъма, сен ол ишге ыразы эсенг.

- Билмейме...

- Не затны билмейсе? Къартлыгъынгда къатынгда адам болмаймы ёлюрге сюесе?

- Хыйнынды уа ким этгенди?

- Къоншугъуз. Сени анангa зарланып, аны насыбын кёралмай, «жангыз къызы ёмюрюнде да жангызлай къалсын» деп, менича, бир биллгичге барып, осал ишин этгенди. Мен айтама санга, «хо» дегенингле, хыйнынгы кетараллыкъма.

- Фатимат, мен сизни айтханыгъызгъа ийнанырга сюймейме. Мени къарындашым да барды, ол да жангыз жашды. Ол а къурагъанды юйюр! Сабийлери да бардыла. Сора къоншубуз манга хыйны этип, анга уа этмейми къойгъанды?

- Этгенди анга да.

- Сора къалай юйдегили болгъанды да къарындашым?

- Къой-къой, юйдегили болуб а. Ол ахча ишлерге бир талай айгъа башха жерге кетсе, ичмей турады. Юйюне келип, къатынын кёргенлей а, ичип башлайды. Бу къыйынлыкъ хыйныданды.

- Хо, болушугъуз манга, къолугъуздан келлик эсе.

Билгични болушлугу бек багъа эди, алай Марина ахчасын къызгъанмай берди. Жуукъ заманны ичинде къызны бир иги жаш тиледи. Айхай, заман учун барады. Къарапкъарагъынчы эки жыл озду, Марина жашчыкъ да тапды. Бир кюн ол паркда аны бла олтуруп турсунлай, Фатиматха тюбел къалды.

- О, Марина, бек къууандым сени кёргениме. Кёресе да, жашауунг ким экенгенди. Энди ийнанамыса хыйныгъа? - деди Фатимат.

- Ачыкъ айтханда, энди да ийнанмайма. Къадарым кеч эрге барыргъа болурму эди?..

- Къадарны да, жазыуну да тюрлендирирге болады, жаным. Къалай-алай эсе да, сен энди жангыз болмагъанынга бек къууандым, - деди Фатимат.

Марина уа билгичден айырылгъандан сора терен сагъышлагъа батды. Бармыды хыйны огъесе жокъмуду? Бireуню къадарын тюрлендирирге билгич къайдан алады кюч? «Билгичге барган гюнях эсе, мени насыбым тазамыды огъесе гюнях мыды?» - деп сора эди кеси кесине. Бу соруулагъа табалмай эди жууап...

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Спорт

Гёжефлерибиз эм кючлюлени санында

Сочиде коронавирусну пандемиясындан сора «ММА «Absolute Championship Akhmat» — АСА 106» биринчи эришиуле бардырылгъандыла. Анда бизни республикадан Тюменланы Бийберт бла Эльдар Хашпаков хорлагъанланы къаумуна киргендиле.

Бу жолгъу эришиулеге саулукъгъа къоркъусузлукъну сакълар муратда къараучуланы жибермегендиле. Болсада спортчуланы хорламгъа итинилюклери, сермешлени къызыулулукълары алгъадагъы турнирледен артха къалмай эдиле. Тюйюшлеге 20 адам къатышханды. Аланы араларында Бабугентни «Бастион» клубундан 23-жыллыкъ Тюменланы Бийберт да болгъанды. Анга къаршы Новокузнецкден «Fight Nights Global» алгъынны чемпиону Александр Матмуратов сюелгенди. Жерлешибиз юч раундда да кючлюрек болгъанды, судьяла бирча къол кётюрюу бла хорламны анга бергенди.

Экинчи хорламны Эльдар Хашпаков келтиргенди. Ол Белгороддан Александр Чернов бла тюбешген эди. Бу сермешде да судьяла бизни спортчуну эм къарылулугъа санагъандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЭНЕРГЕТИКА

Бир соруу да жууапсыз къалмайды

«Газпром межрегионгаз Нальчик» эм «Газпром газораспределение Нальчик» компанияланы бирикген арасыны эсеплерине кёре, быйылны биринчи жарымында тюрлю-тюрлю жарсыулары бла 36 мингден аслам адам сёлешгенди. Орта эсеп бла алып айтханда, алты оператор айгъа 6,5 минг соруугъа жууаплагъандыла. Кёк отлукъну хайырланнганланы кёбюсю тёлеуле приборланы эсеплерин тергеу эм техника жумушланы тамамлау бла байламлы соруула берединле.

- Газ службаланы ишлерине пандемия тюрлениуле кийиргенди. Болсада производство бёлюмле, газ бла жалчытыу системала эм авария-диспетчер къаумла да, кече-кюн демей, урунадыла, борчларын сылтаусуз толтурадыла. Карантинни кезиуюнде абонентле, офислеге келмей, болушлукъ табарларына, жумушланы узакъдан тамамлаугъа аслам эс бурулгъанды. Аны бла байламлы «Исси ызгъа» сёлешгенлени саны иги да ёсгенди эм call-центрге да иш къошулгъанды,- дейди «Газпром межрегионгаз Нальчик» эм «Газпром газораспределение Нальчик» биригиулени таматасы Залим Вороков.

Эсге сала айтсакъ, хайырланылгъан кёк отлукъ юючюн къаллай бир тёлерге кереклисин эм башха соруулагъа да жууапланы бу телефон номерге хакъсыз сёлешип билирге боллукъду: **8-800-100-09-04**.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман.

КЪУРУЛУШ

Къашхатауда физкультура-саулукъландырыу комплекс кюзге битерикди

2010 жылда Къабарты-Малкъар «Демография» миллет проектни «Спорт – жашауну низамы» деген кесегине къатышханды. Аны чеклеринде Къашхатауда кёп жумушланы тамамлагъан физкультура-саулукъ кючлюу комплексни къурулуу башланнган эди, деп билдиреди регионну Спорт министерствосуну пресс-службасындан.

Мекям эки бир къатлы блокладан къуралады, аланы аралары болушлукъчу отоула бла ашхана бардыла. Бир блокда – спорт зал, экинчисинде уа бассейн боллукъдула. Спорт залда тюрлю-тюрлю оюнланы, гимнастикадан жарауланы бардырыргъа жарарыкъды, триубаналагъа 250 къараучу сыйынырыкъды. Спортчулагъа жууунурча, кийинирча жерле да бардыла. Бассейнни ёлчеми 8,5х25,0 метрди, мында да адамлагъа жууунургъа, юслерин алышындырыргъа отоула белгиленнгендиле. Бюгюнлюкде объектде къурулуш-монтаж ишле тауусулгъандыла, ол хайырланыугъа сентябрьны аллында берилликди.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

УФСИН

Наркотиклеге къажау кюрешни селейтмей

Къабарты-Малкъарны уголовный-толтуруучу системасыны учреждениялары наркотиклени хайырланыугъа эмда аланы законсуз жюрютюуге къажау кюреш селеймейди. Арт кезиуде уа бир айны ичинде энчи жумушла тамамланып тургъандыла, деп билдиргендиле ФСИН-ни регионда Управлениясыны пресс-службасындан.

Бу ишни чеклеринде тутулуп тургъанлары арасында къабыргъа газетлени эмда суратланы конкурслары, лекцияла бардырылгъандыла, видеофильмле да кёргюзтюлгендиле. Ведомстводан белгилегенлерича, коронавирусдан сакъ болугъа да энчи эс бурулгъанды.

Дагъыда саулукълу жашауну игилигин, наркотиклени уа хаталылыкъларын ангылатхан информация сагъынылгъан учреждениланы къабыргъаларында орнатхан эдиле. Библиотекаларында эмда клубларында уа «Наркотиксиз жашау» деген сурат кёркючле къуралгъандыла. Юйретиучю эмда психология службаланы келечилери уа документли эмда суратлау кинофильмле кёргюзтгенди.

Телефонла жашырын ётдюрюлмезча

ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны келечилери ючюнчю номерли колониягъа эркин этилмеген затланы ётдюрюрге къоймагъандыла. Ведомствода айтханларына кёре, аманлыкъчыла колониягъа бир ыйыкъны ичинде эки кере абериле ётдюрюрге кюрешгендиле. Биринчи кере колонияны ишчилери учрежденияны арбазында эки чулгъам тапхандыла. Ачхаларында, алты сотовый телефон.

Экинчи кере уа ишеклик туудургъан, кеси да Майский шахарда жашагъан биреуню ол колонияны къатында тыйгъандыла. Хуржунларын къармагъанларында, тёрт чулгъам тапхандыла. Алада уа он сотовый телефон, жети аккумулятор батарея, эки наушник эмда тёрт зарядный устройство бар эдиле. Бу адам аланы колониягъа ашырыр умут бла айлана эди алайда.

Бу ишни юсю бла тинтиуле бардырыладыла, материалла МВД-ны Чегем районда бёлюмюне жиберилгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

АДАМ ЭМ ЗАКОН

Полициячылагъа бойсунургъа унамагъанды

Элбрус районда административ жууапха бир кере тартылып, къайтарып жолда жюрюню жорукъларын бузгъан водительге уголовный иш ачылгъанды. Ол медицина тинтиуледен ётерге унамагъанды.

Быйыл 7 июльда ингирде 3 сагъатда РФ-ни МВД-сыны Элбрус районда бёлюмюню жол-патруль службасыны энчи взводуну къуллукъчулары Тырныауузда «Тойота» машинаны тохтатхандыла. Аны 33-жыллыкъ водители эсирип тургъаннга ушай эди. Алай ол медицина тинтиуледен ётерге унамагъанды.

Тинтиулени кезиуюнде автоинспекторла эр киши алгъын да машинаны эсирип жюрютгени ючюн административ жууапха тартылгъанын ачыкълагъандыла.

Анга РФ-ни УК-сыны 264.1-чи статьясына бузукълукъ этгени ючюн терслеу материалла жарашдырылгъандыла (административ жууапха тартылгъан инсан къайтарып жолда жюрюню жорукъларына бузукълукъ этгени ючюн). Машина энчи стоянкагъа салынгъанды.

Энтта да - тутмакъгъа

Урван районну оперативниклери Москва областыда ручучулукъ этгенине ишеклиликде федерал излеуде болгъан тиширыуну тутхандыла.

Быйыл 12 июльда РФ-ни МВД-сыны Урван районда бёлюмюню полициячылары оператив-излеу жумушланы толтуруп, Нарткъалада алгъын да сюдню онноуу бла жууапха тартылгъан 27-жыллыкъ тиширыуну тутхандыла. Аны Москва областыны Красногорск шахарыны ич ишле органлары ручучулукъ этгени ючюн излегендиле.

Отоуда бегитгендиле

Прохладна районну прокуратурасы адамны эркинлигин сыйыргъан бузукъчугъа ачылгъан терслеуню къабыл кёргенди. Ол Россейни Уголовный кодексини 127-чи статьясыны 1-чи кесегине кёре терсленеди (адамны эркинлигине чек салгъаны ючюн, урлау бла байламлы болмай).

Дознание органла тохташдыргъанларыча, Ш. юйюнде отоуладан биринде тиширыуну жабып, ол унамай тургъанлай, тышына чыгъаргъа къоймагъанды.

Уголовный иш сюдню къарауугъа берилгенди. Быллай аманлыкъ этгенни эркинлиги эки жылгъа сыйырылыргъа боллугъун айтырчады.

Чулгъамлада - ийисли кырдык

Полициячыла Элбрус районну инсанларындан наркотик сыйыргъандыла. Аны ауурлугъу 800 граммдан озгъанды.

Быйыл 11 июльда оператив жумушланы толтургъан кезиуде РФ-ни МВД-сыны Элбрус районда бёлюмюню уголовный розыскны полициячылары жолда жюрюню къоркъуусузлугъуну инспекторлары бла бирге «Прохладна-Бахсан-Элбрус» жолда «ВАЗ-2115» машинаны 54-жыллыкъ водителин тохтатхандыла. Аны биргесине алгъын да сюдню оноу бла жууапха тартылгъан 36 эм 37-жыллыкъ элбрусчула келе болгъандыла.

Эр кишилени тинтгенде, белгили ийиси болгъан кырдыгы бла эки чулгъамны тапхандыла. Экспертиза оп «марихуана» наркотик болгъанын, аны ауурлугъу 823,9 граммгъа жетгенин тохташдыргъанды.

Ала айтханларыча, ууну кеслерине ичерге кендирни къурутуп хазырлагъандыла. Ишеклилеге РФ-ни УК-сыны 228-чи статьясыны 2-чи кесегине кёре уголовный иш ачылгъанды (законлагъа бузукълукъла этип, наркотиклени жарашдыргъанлары, асырагъанлары эм жюрютгенлери ючюн).

АБДУЛЛАХАНЫ Фатима хазырлагъанды.

ФУТБОЛ

Биринчи шуёх оюнда – айырмалы эсеп бла хорлам

Россейни футболдан «Олимп» биринчилигини 2019-2020 оюн кезиюне Юг эм Шимал-Кавказ федерал округладан 16 команда къатышхандыла. Жарсыугъа, коронавирусну пандемиясыны хатасындан 12 тур ойналмай къалгъан эди.

17 мартдан бери талай заманны клубла жарауларын энчи халда бардыргъанды-ла. Спортчулагъа чеклени жартысын кетерилгенини хайырындан «Спартак-Нальчик» командабызны футболчулары алгъаракълада юйрениулерин башлаялгъандыла. Карантинден сора биринчи «шуёх» матчларын спартакчыла «Интер-Черкесск» команда бла бардыргъандыла. Оюн Железноводск шахарны «Спартак» стадионунда ётгенди.

Биринчиликни турнир таблицасы

№	Клуб	И	В	Н	П	М	О
1	Волгарь	18	16	2	1	41:7	47
2	Алания	18	14	1	3	50:13	43
3	Черноморец	18	10	3	5	38:19	33
4	Дружба	18	9	4	5	28:26	31
5	Динамо-Ставрополь	18	8	3	7	31:22	27
6	СКА Дондагъы Ростов	18	7	4	7	24:24	25
7	Махачкъала	18	7	4	7	18:23	25
8	Легион-Динамо	18	6	6	6	15:21	24
9	Машук-КМВ	18	6	6	6	22:14	24
10	Биолог-Новокубанск	18	6	5	7	17:22	23
11	Спартак-Нальчик	18	4	7	7	18:33	19
12	Интер	17	5	4	7	22:39	19
13	Краснодар 3	18	5	3	10	19:34	18
14	Урожай	18	4	5	9	19:37	17
15	Спартак-Владикавказ	18	1	5	12	14:39	8
16	Анжи	18	2	6	9	19:28	6

Нальчикчилени къауумунда Антипов (Карданов, 46), Сундуков (Оразаев, 60), Шаваев (Миндадзе, 70), Шумахов, Кадыкоев, Дохов (Клыша, 46), Апшацев (Дышеков, 60), Паштов (Торосян, 65), Хачиров (Баксаноков, 70), Ашуев (Хутов, 46), Гугуев (Бацев, 46) ойнагъандыла. Ала, къаршы команданы айырмалы 3:0 эсеп бла хорлап, солуудан сора турларын ахшы башлагъандыла.

Биринчи голну 31-чи минутда Магомед Гугуев ургъанды. Тайм бошалгъынчыгъа бираз къалгъанда, Марат Апшацев штрафнойдан дагъыда бир голну къошханды. Юючюнгю голну Кантемир Бацев келтиргенди – ол Руслан Паштовдан келген топну башы бла жаздырмай уруп, черкесскечилени къабакъларына кийиргенди. Алай бла командабыз къараучуларын ыразы этгенди, жарауларын тынгылы бардыргъанын да кёргюзтгенди.

Бизни корр.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редакторну орунбасары
ТЕКУЛАНЫ Хауа

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АТТАЛАНЫ Жамал (баш редактор)
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Культура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм аслампы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды.
Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыдыла.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыдыр.
Телефон: 42-69-34

Газет ыйыкъгъа юч кере чыгъады - геююрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кучукланы Сафият,
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары;
Бийчекклуланы Жаннет (1,2-чи бетле),
Баллиланы Феруза (3,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 1236 экз. Заказ № 1397
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫЙ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru